

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

5RE314 Sociální a kulturní prostředí sídel a regionů

PODROBNÝ ROZPIS PŘEDNÁŠEK

Téma 5: Venkovská sídla, vymezení venkovských sídel. Specifika venkovských sídel.

1) Co je venkovské sídlo

Význam zemědělství v aktivitách na venkově – vliv na utváření a výslednou podobu venkovských sídel, zejm. v minulosti

Samota

Víska

Vesnice

Přechodná sídla (rezidenční, rekreační, komerční apod.) - uvést příklady přechodných sídel

2) Vymezení venkova jako takového:

V jednotlivých zemích různé přístupy ovlivněné sídelní strukturou a uplatňované na různých geografických či správních úrovních

Venkov není synonymum pro zaostávání, obecně lze rozlišit (zejména ve vyspělých zemích):

- relativně prosperující v zázemí nebo blízkosti velkých měst či významnějších dopravních tahů,
- venkovské oblasti středně odlehlé a
- venkovské oblasti periferní s nejnižším potenciálem pro další rozvoj (vyjma cestovního ruchu).

3) Vymezení venkova

V EU se uplatňuje metodika OECD založená na hustotě obyvatel (méně než 150 obyv./ km² indikuje venkovské osídlení):

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Území na úrovni NUTS 3 (u nás kraje) se rozlišují jako :

- ✓ převážně venkovské regiony – více než 50 % obyvatel žije ve venkovských obcích;
- ✓ významně venkovské regiony – ve venkovských obcích žije 15 až 50 % obyvatel;
- ✓ převážně městské regiony – ve venkovských obcích žije méně než 15 % obyvatel.

Tato metodika je ale použitá na příliš vysoké úrovni MUTS a nepostihuje tak diferencovanost území uvnitř NUTS 3).

V České republice:

Podle zákona č. 128/2000 Sb. o obcích hranicí pro město 3000 obyv., tj. obce menší jsou venkovské.

ČSÚ - statistická hranice, běžně používaná v ČR pro vymezení venkovských obcí je 2 000 obyvatel.

Existují však i typické vesnice, které mají obyvatel více a podle tohoto kritéria se mezi venkovské obce nezařazují, ačkoliv městy ještě nejsou (nejvíce na jižní Moravě a na Ostravsku).

Podle účelu může být populační limit pro venkovské obce stanoven ad hoc , např. v Programu rozvoje venkova ČR 2007 – 2013 byly za venkovské obce považovány obce s počtem obyvatel nižším než 500.

Vymezením venkova a jeho typologií se v ČR dlouhodobě zabývají geografové z PŘF U. Např . podle historických sociálních, ekonomických a fyzicko-geografických podmínek lze rozlišit (Perlín, 2003):

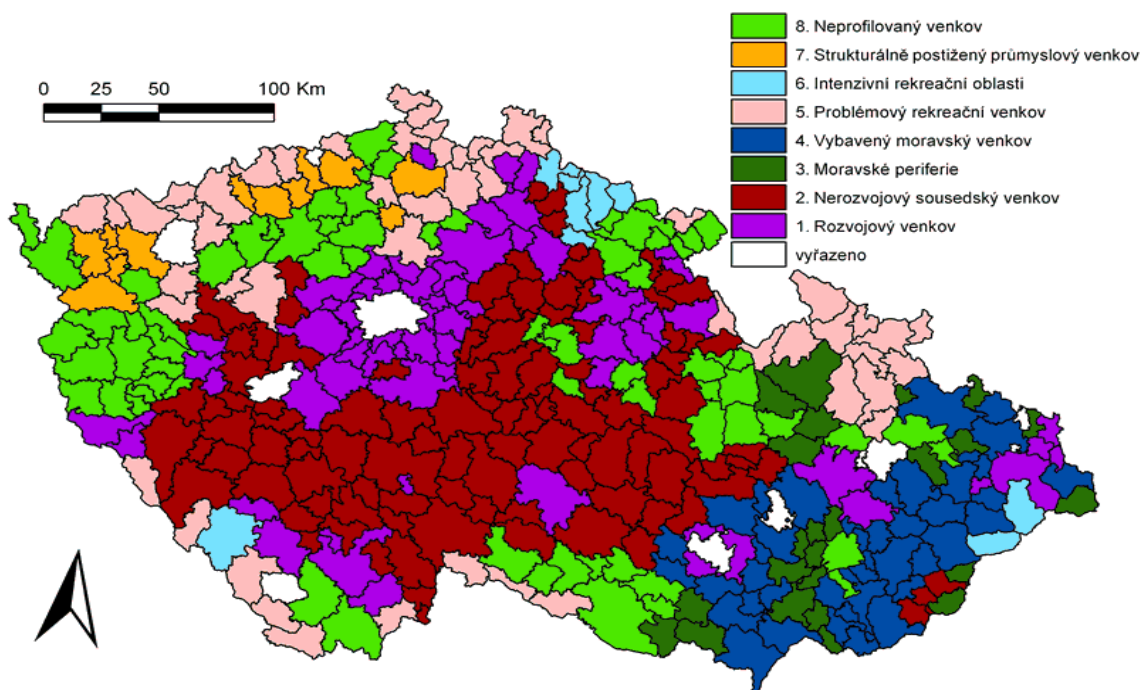
- Suburbánní zóna
- Venkov v bohatých zemědělských oblastech
- Severní (bohaté) Sudety
- Jižní (chudé) Sudety
- Vnitřní periferie
- Moravskoslovenské pomezí

Ukázat na mapě ČR, kde se nacházejí jednotlivé typy venkova.

Jiná typologie podle **rozvojového potenciálu venkovských oblastí** (Perlín, Kučerová, Kučera, 2010):

- 1) Rozvojový venkov
- 2) Nerozvojový sousedský venkov
- 3) Moravské periferie
- 4) Vybavený moravský venkov
- 5) Problémový rekreační venkov
- 6) Intenzivní rekreační oblasti
- 7) Strukturálně postižený průmyslový venkov
- 8) Neprofilovaný venkov

Podobné typologie jsou pro různé účely (vědecko-výzkumné, finanční, zajištění veřejných služeb, podpora rozvoje různých ekonomických aktivit) vymezovány i v dalších zemích.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

4) Specifika venkova, venkovský způsob života

Obvykle se uvádí rozdíl mezi populací ve městě a na venkově:

Rychlejší stárnutí populace, horší vzdělanostní struktura, vyšší počet členů domácnosti – to nemusí být nutně pravda, záleží na typu venkovské oblasti (např. rozvojový venkov v zázemí velkých měst - *jaké budou jeho charakteristiky – otázka pro studenty*)

Výrazná dojíždka do zaměstnání a do škol - *otázka na studenty – jak je to se zajištěním základního vzdělávání ve venkovských oblastech ČR? Kdo za co zodpovídá a kdo co platí?*

V současnosti se způsob života blíží městskému, ale přece jen jsou odlišnosti – *otázka na studenty, v čem ty odlišnosti spočívají?*

Vztahy v tradičních venkovských obcích se postupně rozrušují a mění, nicméně přetrvává určitý „konzervatismus“ – zažitě vzorce jednání, např. v pohledu na mužskou a ženskou roli, „uzavřenost“ a přístup komunit vůči nově příchozím (cizincům z města i ze zahraničí – viz např. popis života ve francouzské Provence od P. Mayleho)

Na druhé straně bližší vzájemné vztahy – ochota si pomáhat, schopnost táhnout „za jeden provaz“ daná vzájemnou znalostí lidí od dětství i podmínek života na venkově, sociální kontrola jako prevence některých sociálních patologií.

Venkovské komunity a jejich způsob života byl velmi ovlivněn ve 2. polovině 20. století těmito faktory (jejich výběr není konečný, na celém území, ale i v různých částech státu se projevovaly i další vlivy):

- odsun Němců a dosídlení – dopady na venkovské oblasti v Sudetech,
- kolektivizace – změna způsobu hospodaření, vliv na změny postavení „elity“ venkovských komunit,
- postupná ateizace – ale regionálně velmi rozdílná, vyšší religiozita v oblastech dlouhodobě tradičně zemědělských (propojení zemědělských aktivit a církevních svátků – udržení folklórních tradic) – v ČR zejména kraje VY, JMK, ZLK, OLK, část. PD, PL, JČ;
- činnost různých spolků, sportovních klubů a dobrovolných hasičů,
- masivnější rozšíření chalupaření cca od 70. let.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Některé tyto jevy a procesy lze dokumentovat na kartogramech – vývoj počtu obyv., věřící obyv., podíl obyv. narozených v obci svého současného bydliště – viz mapy v prezentaci.

V současnosti

- Dříve silné sepětí venkovanů se zemědělskými pracemi, které ovlivňovaly organizace roku a odrážely se v sociálním a kulturním životě venkovské komunity, se dnes mění, snižuje se zaměstnanost v zemědělství a většina lidí na venkově pracuje ve službách nebo v průmyslu a dojíždí do zaměstnání. Drobné zemědělské aktivity obvykle provádějí jen jako svou volnočasovou aktivitu.
- Vliv rekreační funkce na venkovský život – negativa / pozitiva vztahů mezi starousedlíky a luffáky či rekreanty (rozvoj penzionů a letních bytů, pronájem chat a chalup, rozvoj cyklistiky).
- Lidé jsou hrdí na zachované kulturní dědictví (hmotné i nehmotné), snaží se udržovat či obnovovat lidové tradice (ne všude, záleží na aktivitě místních občanů – musí se najít alespoň jeden vůdčí typ, který takovou činnost iniciuje a příp. organizuje), vytvářejí se nové tradice (transfer z jiných zemí – např. Halloween či sv. Valentýn).
- Zejména na Moravě, ale i v některých oblastech Čech, stále živa tradiční kultura – vzniká obnova různých slavností, festivalů, ale také poutí
- Mapa folklórních oblastí https://www.czecot.cz/?id_tema=19

Nemateriální dědictví UNESCO –

<https://www.youtube.com/watch?v=Cjvfwx0Ri9s>

<https://www.youtube.com/watch?v=GKW4NN0PvZw>

<https://www.youtube.com/watch?v=eOPZJY2Q6sA>

<https://www.youtube.com/watch?v=Yy9bpy5YZ6I>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

